

MEMORIAL

General Marii Wittek

D. Kr. I 2003
notarienne teści

D. Kr. II 2005 - zmiłana teści

D. Kr. X 2008 - wstępne oprac.

Opracowanie archiw. teści 2013

B. Rojcz

+
CHEKMIĆKA Maria
Helena

POW
SZP-ZW
Warszew

zem. Jaroszewicz
ps. "Helina"

(1892-1940)

3043 / WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — CHEKMIČKA

Marie Helene

z domu Jenoszewicz

I/1. Relacja ✓

3043/WSK

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora ✓

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora ✓

II. Materiały uzupełniające relację ✓

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora ✓

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja ✓

V. Nazwiskowe karty informacyjne 17

VI. Fotografie ✓

+ J. 3043 | WSK

Chetnicka Maria Helena, zam. Jaroszeńska,
ps. "Halina"

- I/1. - Relacja - biogram opr. pmer E-2. i D. K. do i tomu
"Słownik OVM Kobiet t. I" z uwagami recenzenta
B. Chmarnolskiego. Komputerodruk A-4, k. 3, s. 3.
- Dwie jednobrzwiące relacje Marii Heleny Chetnickiej,
opracowane pmer Joannę Dufret (data 24.05.03),
z których jedna zawiera uwagi i poprawki E.Z.
Komputerodruk A-4, k. 6, s. 6.
- Opracowana pmer Joannę Dufret relacja Marii Heleny
Chetnickiej, Jaroszeńskiej - wydruk z 28. III. 03, w ubta-
dnie, innymi niż dane w/4, z uwagi o innych uwaga-
mieniach E-2. A-4, k. 3, s. 3.
- Dwie relacje Heleny Chetnickiej zam. Jaroszeńska
opracowane i wydrukowane pmer M. Sulejka i W. Mintala.
Izanie z udokumentowanymi fotografiami
jednym egzemplarzem "lempetudom" 13. I. 01, drugi "edycja
ostatnia" - 14. II. 03". Jednym egzemplarzem (213. I. 01) z
poprawkami "Zwiedzi".
A-4 k. 10. s. 10.

Biogram oprac. przez E2 i D.K. do I tomu „Słownika
UM Kobiet” H.T. z uwagami recenzenta B. Anzelmowskiego

CHELMICKA, JAROSZEWICZOWA Maria Helena (1892-1940)

Urodziła się 17 listopada 1892 r. w majątku Dziewanowo w powiecie rypińskim ~~wówczas~~ w zaborze rosyjskim, jako córka Ludwika i Eleonory z Karwowskich. W VF późniejszych latach używała, także oficjalnie, imienia Halina. W 1910 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie Antoniny Walickiej w Warszawie. Maturę zdała eksternistycznie w Rydze w 1911 r. W latach 1912-1914 podjęła studia na Wydziale Filozoficznym UJ. Już jako gimnazjalistka aktywnie uczestniczyła w pracach niepodległościowych. W 1910 r. była delegatką warszawskich szkół średnich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. W czasie studiów należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do Organizacji Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień”, w której była członkinią zarządu. Od 1912 r. należała do PPS. W listopadzie 1912 r. została jedną z pierwszych członkiń i organizatorek Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie. Jesienią 1913 r. objęła funkcję komendantki pierwszego plutonu tego Oddziału. Przed wybuchem wojny zajmowała się zbieraniem funduszy dla Polskiego Skarbu Wojskowego oraz przewoziła przez granicę rosyjską wydawnictwa niepodległościowe. W grudniu 1913 r. została aresztowana przy przekraczaniu granicy i uwięziona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914 r. wróciła do domu w Dziewanowie, gdzie zastał ją wybuch wojny.

Przedostawszy się przez front niemiecko-rosyjski do Warszawy, wstąpiła do Oddziału Żeńskiego POW. Przyjęła wówczas ps. „Halina”. We wrześniu 1914 r. wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jareckim i Tadeuszem Szturm de Sztrem została oddelegowana do rozpoczęcia przygotowań dla podjęcia czynnej walki. Była współorganizatorką Oddziału Lotnego Wojsk Polskich, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach armii rosyjskiej. Pod koniec listopada 1914 r. została odkomenderowana do Lublina celem przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego. W Lublinie zawiązała również Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915 r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Jednak gdy zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania”, wpadła w zasadzkę policji carskiej. Ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915 r., w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa, została wraz z innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została zwolniona za kaucją, pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. W połowie sierpnia 1916 r. podjęła pierwszą nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię H. Szturm 1 września 1916 r. ponownie, tym razem z raportem W. Dmian

Komendy POW w Rosji, udała się z Petersburga do Szwecji i stamtąd dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Piłsudskiemu raport o sytuacji wewnętrznej w Rosji i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS (1917-1918), które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918 r. udała się do Krakowa, aby z płk. Julianem Stachiewiczem przygotować plan ucieczki Piłsudskiego z Magdeburga. Ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy.

Po zakończeniu wojny, Dekretem NPiNW z 17 maja 1922 r. (Adj.Gen.L.13388 VM) ogłoszonym w Dz.Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 grudnia 1922 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym VIRTUTI MILITARI (nr Krzyża 7553).

Za działalność w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (1922) i Krzyż Niepodległości z Mieczami (12 V 1931r.) oraz „Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych” (1929).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości prowadziła aktywną działalność społeczno – polityczną. W latach 1918-1919 była jedną z organizatorek i członkiń Zarządu Związku Robotników Rolnych, a w latach 1919-1921, już jako żona Tadeusza Jaroszewicza, była sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej pracowała jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy I Pułku Szwoleżerów. W latach 1922-1925 przebywała w Grudziądzu. Tam należała do założycieli Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych. Działała też w licznych stowarzyszeniach kombatanckich, szczególnie wśród byłych uczestniczek walk o niepodległość. W latach 1922-1933 była członkinią władz Rodziny Wojskowej, Polskiego Białego Krzyża i Związku Strzeleckiego. Współtworzyła ruch społeczno-obywatelski kobiet w Polsce. W 1928 r. uczestniczyła w powołaniu do życia ZPOK i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. W 1930 r. została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Była wiceprzewodniczącą sejmowej Komisji Opieki Społecznej, członkinią Komisji Spraw Zagranicznych oraz sekretarzem Prezydium Sejmu i Senatu III kadencji. W latach 1935 – 1938 była senatorem RP z okręgu lubelskiego. W marcu 1939 r. weszła, jako przedstawicielka ZPOK, w skład Głównej Rady Społecznej PWK.

Po wybuchu II wojny światowej, należała od jesieni 1939 r. do SZP. 15 kwietnia 1940 r. została aresztowana przez Gestapo i uwięziona na Pawiaku. Rozstrzelana 21 czerwca 1940

r. w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach.

Mąż Heleny, Tadeusz Jaroszewicz, był w okresie I wojny działaczem PPS-POW i żołnierzem Legionów, następnie oficerem WP i dyplomata, zmarł w 1934 r. Halina miała dwoje dzieci. Syn Jan (ur. 13 III 1920 r.), student Politechniki Warszawskiej poległ w lipcu 1942 r. jako żołnierz „Wachlarza”. Córka Ewa (ur. 1923), zamężna Zielińska, z zawodu artysta-plastyk, w okresie II wojny światowej pełniła funkcję łączniczki „Wachlarza” i uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim.

=====

ABliPPCK, Prot. Nr 496/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach; APAK, T: 3043/WSK; CAW: KW 17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12 V 1931, Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 XII 1922; ROPWiM, Wykaz osób pochowanych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, s.16; - - Album-Skorowidz Senatu i Sejmu..., s. 193, 213 (i fot.); Baliński W., *Człowiek w cieniu*, Kraków 1994, s. 124; **Chelmicka H.**, *Do Polski!*, w: *Służba ojczyźnie...*, s. 386-393; **taże**, *Fragmety wspomnień*, w: *Wierna służba...*, s. 264; **taże**, *Oddział Lotny Wojsk Polskich*, w: *Wierna służba...*, s. 249-250; Domańska P., *Pawiak – kaźń i heroizm*, W-wa 1988, s. 150; Dufurat, *Kobiety...*, passim; *Kobieta i świat polityki w niepodległej Polsce 1918-1939*, W-wa 1996, s. 166, 168-169, 175; *Kronika Sejmowa Nr 112 (235). II Kadencja (6-12 III 1996)*, s. 27; *Kto był kim...*, s. 98, 517 (i fot.); Nałęcz, *POW...*, s. 25; Ney-Krwawicz, *Komenda...*, s. 215; Pelczyńska, *Kobieta w walce...*, w: *Dziesięciolecie...*, s. 871; *Posłowie i Senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. Słownik biograficzny*, t. II, W-wa 2000, s. 301-302; Puchalski, Wawrzyński, *Krzyż...*, s. 86; Sawicka M., *Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim*, w: *Wierna służba...*, s. 15-16; *Sł. uczestniczek...*, s. 167 (fot.); Śląski, *Polska...*, s.414; Wesołowski, *Order VM...*, s. 231 i 508; Zawacka, *Szkice...*, s.75.

Opis emie Jemmy Dufnet

II 192 - Mundepurci m...
(s komp)

Chełmicka Maria Helena, zam. Jaroszewiczowa (1882-1940), ps. Halina

20-240503

Urodziła się 17 listopada 1892 r. w majątku Dziewanowo w powiecie rypińskim w zaborze rosyjskim, jako córka Ludwika i Eleonory z Karwowskich. W późniejszych latach używała oficjalnie także imienia Halina.

W 1910 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie Antoniny Walickiej w Warszawie. Maturę zdała eksternistycznie w Rydze w 1911 r. W latach 1912-1914 podjęła studia na Wydziale Filozoficznym UJ.

Już jako gimnazjalistka aktywnie uczestniczyła w pracach niepodległościowych. W 1910 r. była delegatką warszawskich szkół średnich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. W czasie studiów należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do Organizacji Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień”, w której była członkinią zarządu. Od 1912 r. należała do PPS. W listopadzie 1912 r. została jedną z pierwszych członkiń i organizatorek Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie. Jesienią 1913 r. objęła funkcję komendantki pierwszego plutonu tego Oddziału. Przed wybuchem wojny zajmowała się zbieraniem funduszy dla Polskiego Skarbu Wojskowego oraz przemytem przez granicę rosyjską wydawnictw niepodległościowych. W grudniu 1913 r. została aresztowana przy przekraczaniu granicy rosyjskiej i uwięziona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914 r. wróciła do domu w Dziewanowie.

Po wybuchu I wojny światowej przedostała się przez front niemiecko-rosyjski do Warszawy, gdzie wstąpiła do Oddziału Żeńskiego POW, przyjmując ps. „Halina”. We wrześniu 1914 r. wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jareckim i Tadeuszem Szturm de Sztrem została oddelegowana do rozpoczęcia przygotowań do podjęcia czynnej walki. Współpracowała przy organizacji Oddziału Lotnego Wojsk Polskich, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach armii rosyjskiej. Pod koniec listopada 1914 r. została odkomenderowana do Lublina celem przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego. W Lublinie zawiązała również Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915 r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Gdy jednak zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania”, wpadła w zasadzkę policji carskiej. Ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915 r., w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa, została wraz z innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została zwolniona za kaucją, pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. W połowie sierpnia 1916 r. podjęła pierwszą nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię. 1

września 1916 r. ponownie, tym razem z raportem Komendy POW w Rosji, udała się z Petersburga do Szwecji i stamtąd dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Piłsudskiemu raport o sytuacji wewnętrznej w Rosji i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS (1917-1918), które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918 r. udała się do Krakowa, aby z płk. Julianem Stachiewiczem przygotować plan ucieczki Piłsudskiego z Magdeburga. Ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy.

Po zakończeniu wojny, Dekretem NPiNW z 17 maja 1922 r. (Adj.Gen.L.13388 VM) ogłoszonym w Dz.Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 grudnia 1922 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym VM (nr Krzyża 7553).

Za działalność w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (1922) i Krzyż Niepodległości z Mieczami (12 V 1931r.) oraz „Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych” (1929).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości prowadziła aktywną działalność społeczno – polityczną. W latach 1918-1919 była jedną z organizatorek i członkiń Zarządu Związku Robotników Rolnych, a w latach 1919-1921 sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej pracowała jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy I Pułku Szwoleżerów. Należała także do założycieli Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych w Grudziądzu. Działała w licznych stowarzyszeniach kombatanckich, szczególnie wśród byłych uczestniczek walk o niepodległość. W latach 1922-1933 była członkinią władz Rodziny Wojskowej, Polskiego Białego Krzyża i Związku Strzeleckiego. Współtworzyła ruch społeczno-obywatelski kobiet w Polsce. W 1928 r. uczestniczyła w powołaniu do życia ZPOK i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. W 1930 r. została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Była wiceprzewodniczącą sejmowej Komisji Opieki Społecznej, członkinią Komisji Spraw Zagranicznych oraz sekretarzem Prezydium Sejmu i Senatu III kadencji. W latach 1935 – 1938 była senatorem RP z okręgu lubelskiego. W 1939 r. weszła, jako przedstawicielka ZPOK, w skład Głównej Rady Społecznej PWK.

Po wybuchu II wojny światowej, jesienią 1939 r. wstąpiła do SZP-ZWZ. 15 kwietnia 1940 r. została aresztowana przez Gestapo i uwięziona na Pawiaku. Rozstrzelana 21 czerwca 1940 r. w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach

W małżeństwie (od 1919 r.) z Tadeuszem Jaroszewiczem, w okresie I wojny działaczem POW i żołnierzem Legionów, następnie dyplomata, miała dwoje dzieci. Syn Jan (ur. 13 III 1920 r.) zginął w lipcu 1942 r. jako żołnierz komendy „Wachlarz”. Córka Ewa (ur. 1924), zamężna Zielińska, w okresie II wojny światowej pełniła funkcję łączniczki „Wachlarz” i uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim.

Bibliografia

Archiwum Biura Informacji i Poszukiwań PCK: protokół nr 496/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach; CAW: KW 17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12 V 1931, Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 XII 1922; ROPWiM, wykaz osób pochowanych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, s.16; *Album-Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940*, Kraków 1936, s. 193, 213 (i fot.); Chelmska H., *Do Polski*, [w:] Służba ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915-1918, Warszawa 1929; Chelmska H., *Fragmenty wspomnień*, [w:] Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1913-1915, Warszawa 1927; Chelmska H., *Oddział Lotny Wojsk Polskich*, [w:] Wierna służba; Dufurat J., *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od LKPW do OLK (1908-1918/1919)*, Toruń 2001; *Kobieta i świat polityki w niepodległej Polsce 1918-1939*, Warszawa 1996; Kronika Sejmowa Nr 112 (235). II Kadencja (6-12 III 1996), s. 27; *Kto był kim w II RP?*, Warszawa 1998, s. 98, 517 (i fot.); Nałęcz T., *Polska Organizacja Wojskowa 1914-1918*, Wrocław 1984; Pełczyńska W., *Kobieta w walce o niepodległość*, [w:] Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918-1928, Warszawa 1933; *Posłowie i Senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. Słownik biograficzny*, t.II, Warszawa 2000; Puchalski Z., Wawrzyński T., *Krzyż i Medal Niepodległości*, Warszawa 1994; Sawicka M., *Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim*, [w:] Wierna służba; *Słownik uczestniczek walk o niepodległość polski 1935-1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej*, Warszawa 1988, s. 167 (fot.); Śląski J., *Polska Walcząca*, Warszawa 1990, s.414; Zawacka E., *Szkice z dziejów Wojskowej Służby Kobiet*, Toruń 2001, s.75.

~~Biografia~~
Opisowanie

Joanny Dufnet

Antoniowa f Dufnet

Wk 33

Chelmiczna Maria Helena, zam. Jaroszewiczowa (1882-1940), ps. Halina

Urodziła się 17 listopada 1892 r. w majątku Dziewanowo w powiecie rypińskim w zaborze rosyjskim, jako córka Ludwika i Eleonory z Karwowskich. W późniejszych latach używała oficjalnie także imienia Halina.

W 1910 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie Antoniny Walickiej w Warszawie. Maturę zdała eksternistycznie w Rydze w 1911 r. W latach 1912-1914 podjęła studia na Wydziale Filozoficznym UJ.

Już jako gimnazjalistka aktywnie uczestniczyła w pracach niepodległościowych. W 1910 r. była delegatką warszawskich szkół średnich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. W czasie studiów należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do Organizacji Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień”, w której była członkinią zarządu. Od 1912 r. należała do PPS. W listopadzie 1912 r. została jedną z pierwszych członkiń i organizatorek Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie. Jesienią 1913 r. objęła funkcję komendantki pierwszego plutonu tego Oddziału. Przed wybuchem wojny zajmowała się zbieraniem funduszy dla Polskiego Skarbu Wojskowego oraz przemytem przez granicę rosyjską wydawnictw niepodległościowych. W grudniu 1913 r. została aresztowana przy przekraczaniu granicy rosyjskiej i uwięziona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914 r. wróciła do domu w Dziewanowie.

Po wybuchu I wojny światowej przedostała się przez front niemiecko-rosyjski do Warszawy, gdzie wstąpiła do Oddziału Żeńskiego POW, przyjmując ps. „Halina”. We wrześniu 1914 r. wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jareckim i Tadeuszem Szturm de Sztrem została oddelegowana do rozpoczęcia przygotowań do podjęcia czynnej walki. Współpracowała przy organizacji Oddziału Lotnego Wojsk Polskich, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach armii rosyjskiej. Pod koniec listopada 1914 r. została odkomenderowana do Lublina celem przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego. W Lublinie zawiązała również Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915 r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Gdy jednak zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania”, wpadła w zasadzkę policji carskiej. Ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915 r., w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa, została wraz z innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została zwolniona za kaucją, pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. W połowie sierpnia 1916 r. podjęła pierwszą nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię. 1

września 1916 r. ponownie, tym razem z raportem Komendy POW w Rosji, udała się z Petersburga do Szwecji i stamtąd dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Piłsudskiemu raport o sytuacji wewnętrznej w Rosji i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS (1917-1918), które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918 r. udała się do Krakowa, aby z płk. Julianem Stachiewiczem przygotować plan ucieczki Piłsudskiego z Magdeburga. Ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy.

Po zakończeniu wojny, Dekretem NPiNW z 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13388 VM) ogłoszonym w Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 grudnia 1922 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym VM (nr Krzyża 7553).

Za działalność w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (1922) i Krzyż Niepodległości z Mieczami (12 V 1931 r.) oraz „Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych” (1929).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości prowadziła aktywną działalność społeczno – polityczną. W latach 1918-1919 była jedną z organizatorek i członkiń Zarządu Związku Robotników Rolnych, a w latach 1919-1921 sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej pracowała jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy I Pułku Szwoleżerów. Należała także do założycieli Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych w Grudziądzu. Działała w licznych stowarzyszeniach kombatanckich, szczególnie wśród byłych uczestniczek walk o niepodległość. W latach 1922-1933 była członkinią władz Rodziny Wojskowej, Polskiego Białego Krzyża i Związku Strzeleckiego. Współtworzyła ruch społeczno-obywatelski kobiet w Polsce. W 1928 r. uczestniczyła w powołaniu do życia ZPOK i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. W 1930 r. została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Była wiceprzewodniczącą sejmowej Komisji Opieki Społecznej, członkinią Komisji Spraw Zagranicznych oraz sekretarzem Prezydium Sejmu i Senatu III kadencji. W latach 1935 – 1938 była senatorem RP z okręgu lubelskiego. W 1939 r. weszła, jako przedstawicielka ZPOK, w skład Głównej Rady Społecznej PWK. *Organizacja*

Po wybuchu II wojny światowej, *nie była od* jesienią 1939 r. wstąpiła do SZP-ZWZ. 15 kwietnia 1940 r. została aresztowana przez Gestapo i uwięziona na Pawiaku. Rozstrzelana 21 czerwca 1940 r. w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach.

W latach 1922-1925 przebywała w Grudziądzu. Tam

Mąż Helmy Zielińskiej
W małżeństwie (od 1919 r.) z Tadeuszem Jaroszewiczem, w okresie I wojny działaczem PPS i żołnierzem Legionów, następnie dyplomata, miała dwoje dzieci. Syn Jan (ur. 13 III 1920 r.) zginął w lipcu 1942 r. jako żołnierz komendy „Wachlarza”. Córka Ewa (ur. 1924), zamężna Zielińska, w okresie II wojny światowej pełniła funkcję łączniczki „Wachlarza” i uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim.

Bibliografia

czy bliżej do dalszych
Archiwum Biura Informacji i Poszukiwań PCK: protokół nr 496/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach; CAW: KW 17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12 V 1931, Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 XII 1922; ROPWiM, wykaz osób pochowanych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, s.16; *Album-Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940*, Kraków 1936, s. 193, 213 (i fot.); Chelmska H., *Do Polski*, [w:] Służba ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915-1918, Warszawa 1929; Chelmska H., *Fragmenty wspomnień*, [w:] Wierna służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1913-1915, Warszawa 1927; Chelmska H., *Oddział Lotny Wojsk Polskich*, [w:] Wierna służba; Dufurat J., *kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od LKPW do OLK (1908-1918/1919)*, Toruń 2001; *Kobieta i świat polityki w niepodległej Polsce 1918-1939*, Warszawa 1996; Kronika Sejmowa Nr 112 (235). II Kadencja (6-12 III 1996), s. 27; *Kto był kim w II RP?*, Warszawa 1998, s. 98, 517 (i fot.); Nałęcz T., *Polska Organizacja Wojskowa 1914-1918*, Wrocław 1984; Pełczyńska W., *Kobieta w walce o niepodległość*, [w:] Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918-1928, Warszawa 1933; *Postowie i Senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. Słownik biograficzny*, t.II, Warszawa 2000; Puchalski Z., Wawrzyński T., *Krzyż i Medal Niepodległości*, Warszawa 1994; Sawicka M., *Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim*, [w:] Wierna służba; *Słownik uczestniczek walk o niepodległość polski 1935-1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej*, Warszawa 1988, s. 167 (fot.); Ślaski J., *Polska Walcząca*, Warszawa 1990, s.414; Zawacka E., *Szkice z dziejów Wojskowej Służby Kobiet*, Toruń 2001, s.75.

Maria Helena Chelmiczka, Jaroszewiczowa (1892-1940) - f.d. Irut

(opr. Dufret)

Urodziła się 17 listopada 1892 r. w majątku Dziewanowo w powiecie rypińskim wówczas w zaborze rosyjskim, jako córka Ludwika i Eleonory z Karwowskich. W późniejszych latach używała, także oficjalnie, imienia Halina. W 1910 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie Antoniny Walickiej w Warszawie. Maturę zdała eksternistycznie w Rydze w 1911 r. W latach 1912-1914 podjęła studia na Wydziale Filozoficznym UJ. Już jako gimnazjalistka aktywnie uczestniczyła w pracach niepodległościowych. W 1910 r. była delegatką warszawskich szkół średnich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. W czasie studiów należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do Organizacji Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień”, w której była członkinią zarządu. Od 1912 r. należała do PPS. W listopadzie 1912 r. została jedną z pierwszych członkiń i organizatorek Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie. Jesienią 1913 r. objęła funkcję komendantki pierwszego plutonu tego Oddziału. Przed wybuchem wojny zajmowała się zbieraniem funduszy dla Polskiego Skarbu Wojskowego oraz przewoziła przez granicę rosyjską wydawnictwa niepodległościowe. W grudniu 1913 r. została aresztowana przy przekraczaniu granicy i uwięziona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914 r. wróciła do domu w Dziewanowie, gdzie zastał ją wybuch wojny. [Przedostawszy się przez front niemiecko-rosyjski do Warszawy, wstąpiła do Oddziału Żeńskiego POW. Przyjmując wówczas ps. „Halina”. We wrześniu 1914 r. wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jarekim i Tadeuszem Szturm de Sztrem została oddelegowana do rozpoczęcia przygotowań do podjęcia czynnej walki. Współpracowała przy organizacji Oddziału Lotnego Wojsk Polskich, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach armii rosyjskiej. Pod koniec listopada 1914 r. została odkomenderowana do Lublina celem przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego. W Lublinie zawiązała również Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915 r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Gdy jednak zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania”, wpadła w zasadzkę policji carskiej. Ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915 r., w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa, została wraz z innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została zwolniona za kaucją, pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. W połowie sierpnia 1916 r. podjęła pierwszą nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię. 1 września 1916 r. ponownie, tym razem z raportem Komendy POW w Rosji, udała się z Petersburga do Szwecji

i stamtąd dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Piłsudskiemu raport o sytuacji wewnętrznej w Rosji i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS (1917-1918), które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918 r. udała się do Krakowa, aby z płk. Julianem Stachewiczem przygotować plan ucieczki Piłsudskiego z Magdeburga. Ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy.

Po zakończeniu wojny, Dekretem NPiNW z 17 maja 1922 r. (Adj.Gen.L.13388 VM) ogłoszonym w Dz.Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 grudnia 1922 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym VM (nr Krzyża 7553).

Za działalność w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (1922) i Krzyż Niepodległości z Mieczami (12 V 1931r.) oraz „Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych” (1929).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości prowadziła aktywną działalność społeczno – polityczną. W latach 1918-1919 była jedną z organizatorek i członkiń Zarządu Związku Robotników Rolnych, a w latach 1919-1921, już jako żona Tadeusza Jaroszewicza, była sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej pracowała jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy I Pułku Szwoleżerów. W latach 1922-1925 przebywała w Grudziądzu. Tam należała do założycieli Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych i działała w licznych stowarzyszeniach kombatanckich, szczególnie wśród byłych uczestniczek walk o niepodległość. W latach 1922-1933 była członkinią władz Rodziny Wojskowej, Polskiego Białego Krzyża i Związku Strzeleckiego. Współtworzyła ruch społeczno-obywatelski kobiet w Polsce. W 1928 r. uczestniczyła w powołaniu do życia ZPOK i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. W 1930 r. została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Była wiceprzewodniczącą sejmowej Komisji Opieki Społecznej, członkinią Komisji Spraw Zagranicznych oraz sekretarzem Prezydium Sejmu i Senatu III kadencji. W latach 1935 – 1938 była senatorem RP z okręgu lubelskiego. W marcu 1939 r. weszła, jako przedstawicielka ZPOK, w skład Głównej Rady Społecznej Organizacji PWK.

Po wybuchu II wojny światowej, należała od jesieni 1939 r. do SZP. 15 kwietnia 1940 r. została aresztowana przez Gestapo i uwięziona na Pawiaku. Rozstrzelana 21 czerwca 1940 r. w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach.

Mąż Heleny, Tadeusz Jaroszewicz, był w okresie I wojny działaczem PPS-POW i żołnierzem Legionów, następnie oficer WP i dyplomata, zmarła w 1934 r. Helena miała dwoje dzieci. Syn Jan (ur. 13 III 1920 r.), student Politechniki Warszawskiej poległ w lipcu 1942 r. jako żołnierz „Wachlarza”. Córka Ewa (ur. 1923), zamężna Zielińska, z zawodu artysta-plastyk, w okresie II wojny światowej pełniła funkcję łączniczki „Wachlarza” i uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim. VV

ABliPPCK, Prot. Nr 496/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach; AiMPAKoWSP (dawniej APAK) T: 3043/WSK; CAW: KW 17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12 V 1931, Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30 XII 1922; ROPWiM, Wykaz osób pochowanych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, s.16; Album-Skorowidz Senatu i Sejmu..., s. 193, 213 (i fot.); Chelmiczka H., Do Polski!, w: Służba ojczyźnie..., s. 386-393; także, Fragmenty wspomnień, w: Wierna służba..., s. 264; także, Oddział Lotny Wojsk Polskich, w: Wierna służba..., s. 249-250; Dufurat J., Kobiety..., s. ; Kobieta i świat polityki w niepodległej Polsce 1918-1939, Warszawa 1996, s. 166, 168-169, 175; Kronika Sejmowa Nr 112 (235). II Kadencja (6-12 III 1996), s. 27; Kto był kim..., s. 98, 517 (i fot.); Nałęcz T., POW..., s. 25; Pelczyńska W., Kobieta w walce..., s. 871; Posłowie i Senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. Słownik biograficzny, t.II, Warszawa 2000, s. 301-302; Puchalski Z., Wawrzyński T., Krzyż..., s. 86; Sawicka M., Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim, w: Wierna służba..., s. 15-16; Sł. uczestniczek..., s. 167 (fot.); Śląski, Polska..., s.414; Zawacka, Szkice..., s.75.

rozstrzygnięcie, co podać kruszywa

Namiesione uzupełnienie E2 i skróty w
części zwodzącej według wykazu skrótów.
D.kw.

UZUPELNIONY 131 01

Helena CHELMICKA zam. JAROSZEWICZ -IMS

Urodziła się 17 listopada 1892r. w majątku Dziewanowo w gminie Brzęczki powiatu rypińskiego jako córka Ludwika i Eleonory z Karwowskich. Sama w późniejszych latach używała, także oficjalnie, imienia Halina.

Już jako gimnazjalistka brała udział w pracach niepodległościowych. W 1910r. była delegatką szkół średnich warszawskich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. Po ukończeniu gimnazjum przez dwa lata studiowała na UJ. Należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do organizacji młodzieży postępowo-niepodległościowej „Promień” w której była członkiem zarządu. W listopadzie 1912r., gdy w Krakowie i we Lwowie powstawały Oddziały Żeńskie Związku Strzeleckiego, została jedną z pierwszych członkiń oddziału krakowskiego. Następnie objęła funkcję komendantki I plutonu Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie.

Od 1912r. należała także do PPS. W grudniu 1913r. gdy jako kolporterka kwitariuszy „Skarbu i Wojska” przekroczyła granicę rosyjską została aresztowana i osadzona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914r. wróciła do rodzinnego domu w Dziewanowie. Tu zastał ją wybuch Wielkiej Wojny. Przez front niemiecko-rosyjski przedostała się do Warszawy, gdzie wstąpiła do tworzonej właśnie POW przyjmując pseudonim „Halina”. Wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jareckim i Tadeuszem Szturm de Sztremem rozpoczynała we wrześniu 1914r. przygotowania do podjęcia czynnej walki. Wszyscy oni zostali pierwszymi współpracownikami Jana Bielawskiego i Józefa Kobiałki – bojowców z Oddziału Wywiadowczego I Brygady Legionów przysłanych do Warszawy z zadaniem zorganizowania pionu dywersyjnego POW czyli Oddziału Lotnego Wojsk Polskich. Pod koniec listopada 1914r. odkomenderowana została, wraz

z Kazimierzem Bagińskim i kilkoma innymi bojowcami do Lublina, celem tworzenia Oddziału POW i przygotowań do przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego POW. W Lubelskiem i w Lublinie, wykorzystując wcześniejsze kontakty oraz oparcie w mieszkającej tam swojej rodzinie, tworzyła placówki POW. Zawiązała także Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Działania dywersyjne prowadzone przez lubelski Oddział Lotny POW spowodowały, że zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Tutaj jednak, gdy zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania” wpadła w zasadzkę przygotowaną przez policję carską. Aresztowana wraz z wieloma innymi osobami znajdującymi się natenczas w redakcji ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915r. w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa i ewakuacją została wraz z wieloma innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Podczas etapu, w okolicach Lidy podjęła próbę ucieczki lecz została schwytana. W Moskwie była sądzona z tytułu pierwszego aresztowania w grudniu 1913r. i skazana na pół roku więzienia z zaliczeniem aresztu prewencyjnego. Z tytułu drugiego aresztowania nie zdążono jej osądzić. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została za kaucją zwolniona z więzienia. Pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. Po około dwóch miesiącach pobytu w sanatorium wyjechała do Petersburga. W połowie sierpnia 1916r. podjęła pierwszą, nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię. Ponownie, 1 września 1916r., tym razem z raportem Komendy POW w Rosji udała się z Petersburga do Helsingforsu, a stamtąd do wioski rybackiej nad Bałtykiem. Łódką rybacką a następnie łodzią motorową z przemytnikami dostała się do Szwecji. Jeszcze we wrześniu 1916r. dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Józefowi Piłsudskiemu raport o działalności POW w Rosji, sytuacji wewnętrznej i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, a poza tym wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS, które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918r. otrzymała polecenie udania się do Krakowa, aby tam z płk. Julianem Stachiewiczem omówić plan ułatwienia ucieczki Józefowi Piłsudskiemu z Magdeburga. Mimo rozpoczętych przygotowań ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy. W dniu przyjazdu Józefa Piłsudskiego z Magdeburga została przez niego przyjęta na audiencji wraz z przedstawicielami Pogotowia Bojowego PPS. Wchodziła w skład grupy, która w dniu 13 listopada 1918r. zawiesiła czerwony, pepeesowski sztandar na wieży zegarowej Zamku Królewskiego. Należała w tym czasie także do Milicji Ludowej PPS.

Po odzyskaniu niepodległości zaangażowała się w działalność społeczną i polityczną. W 1918r. była sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego, a w latach 1918-1919 jedną z organizatorek i sekretarką Zarządu Związku Robotników Rolnych. Należała także do organizatorów Kursów dla Dorosłych, na których przez dwa lata wykładała „Naukę o Polsce”. W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920r. służyła jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy 1 Pułku Szwoleżerów.

Po zakończeniu wojen w obronie Odrodzonej Rzeczypospolitej została wyróżniona najwyższymi odznaczeniami wojennymi. **Dekretem NP i NW z 17 maja 1922r. (Adj. Gen. L. 13388 VM) ogłoszonym w dzienniku Personalnym NP i NW Nr 59 z 30 grudnia 1922r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym Virtuti Militari (l. k. 7553).** Kilka miesięcy wcześniej, na wniosek b. komendantki głównej Oddziału Żeńskiego POW Jadwigi Barthel de Weydenthal, została odznaczona Krzyżem Walecznych za zasługi dla Ojczyzny w szeregach POW. W 1929r. otrzymała „Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych”. W dniu 12 maja 1931r. została także odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W 1919r. wyszła za mąż Tadeusza Jaroszewicza. Miał on życiorys bardzo podobny do życiorysu swojej żony. Pochodzący z Kijowszczyzny, w latach 1914-1915 działał w POW. W czerwcu 1915r., podobnie jak Halina, został aresztowany i przesiedział kilka miesięcy w więzieniu carskim. Po wydostaniu się z więzienia wstąpił do Legionów. Od połowy 1918r. służył w Pogotowiu Bojowym PPS, a jesienią został zastępcą szefa sztabu Komendy Głównej Milicji Ludowej PPS. W lipcu 1919r. wstąpił do Wojska Polskiego i uczestniczył w wojnie z bolszewikami. W 1920r. został skierowany do Wyższej Szkoły Kawalerii w Soumuz we Francji. Po powrocie ze studiów stosunkowo szybko doszedł do eksponowanych stanowisk w armii. W latach 1925-1927 był adiutantem gen. Gustawa Orlicza-Dreszera, a następnie pracował w GISZ. W 1930r. został mianowany podpułkownikiem. W następnych latach, aż do przedwczesnej śmierci w sierpniu 1934r. pełnił funkcje dyplomatyczne w Finlandii, Szwecji i Egipcie. W 1931r. został odznaczony Krzyżem Niepodległości.

Jaroszewiczowie mieli dwójkę dzieci, znanych z okresu II wojny światowej, jako żołnierze Komendy „Wachlarza”. Syn Jan, urodzony 13 marca 1920r., student trzeciego roku mechaniki Politechniki Warszawskiej uczestniczył w wojnie obronnej 1939r. jako ochotnik w 84 pp. W czerwcu 1940r. wstąpił do ZWZ. W lipcu 1942r. jako kierowca kolumny transportowej Komendy „Wachlarza” wraz z Feliksem Dunin-

Karwickim i Jerzym Miecznikowskim dostarczyli na Litwę ciężarówką potężny ładunek materiałów wybuchowych dla „Wachlarza”. Kiedy po wykonaniu zadania wracali do Warszawy na szosie pod Słonimem zostali ostrzelani pociskami zapalającymi przez oddział partyzantki sowieckiej. Jan Jaroszewicz zginął w płonącym samochodzie. Córka Jaroszewiczów – Maria Ewa, urodzona w 1924r. jest znana jako występująca pod pseudonimem „Marta” łączniczka członu IV B (kolumny transportowej) „Wachlarza” z dowódcą „Wachlarza”, ppłk. Adamem Remigiuszem Grocholskim.

W latach 1922-1925 Halina Chelmska-Jaroszewicz była założycielką i wiceprzewodniczącą Koła Rodziny Wojskowej w Grudziądzu, gdzie mąż jej pełnił służbę w Centrum Wyszkozenia Kawalerii jako wykładowca. W Grudziądzu była także jedną z założycielek Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych. Po przeniesieniu męża na krótko do Ostrołki tam z kolei założyła w 1925r. Koło Rodziny Wojskowej. Sprawowała także do 1927r. funkcję wiceprzewodniczącej Koła Polskiego Białego Krzyża. W latach 1927-1928 była członkiem Zarządów Głównego Rodziny Wojskowej i Polskiego Białego Krzyża. W 1928r. uczestniczyła w powołaniu do życia Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. Od 1928 r. była także członkiem Zarządu Związki Strzeleckiego. Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych mieszkała razem z dziećmi i mężem w Helsingforsie, stolicy Finlandii. Ppłk Tadeusz Jaroszewicz pełnił tam funkcję attache wojskowego przy poselstwie Rzeczypospolitej Polskiej.

W 1930r. jako przedstawicielka Komitetu Wyborczego Organizacji Kobietych została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Jako posłanka pracowała w Komisji Opieki Społecznej pełniąc funkcję wiceprzewodniczącej. Wchodziła też w skład Komisji Spraw Zagranicznych oraz pełniła funkcję sekretarza Prezydium Sejmu. W 1935r. została wybrana na senatora z województwa lubelskiego. W Senacie wchodziła w skład Komisji Opieki Społecznej i Komisji Spraw Zagranicznych, jako sekretarz tej Komisji. Została również wybrana Sekretarzem Prezydium Senatu.

Była także członkiem Rady Głównej PWK. Brała także udział w konferencjach międzynarodowych. W 1930r. uczestniczyła w Kongresie Kolonii Letnich w Genewie, gdzie została wybrana wiceprzewodniczącą Kongresu i członkiem Międzynarodowej Rady do Kolonii Letnich z siedzibą w Paryżu. W 1933r. jako przedstawicielka Parlamentu Polskiego brała udział w Konferencji Unii Międzyparlamentarnej w Bukareszcie, na której wygłosiła referat z zakresu opieki nad matką i dzieckiem. Poza tym w Finlandii

i w Egipcie wygłosiła szereg referatów na temat ruchu kobiecego opieki społecznej oraz zagadnień ustrojowych w Polsce.

Jesienią 1939r. wstąpiła do SZP-ZWZ. W dniu 15 kwietnia 1940r. została aresztowana przez gestapo i uwięziona na Pawiaku. Została rozstrzelana 21 czerwca 1940r w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach. Razem z nią zginęli wtedy m. in. Maciej Rataj, Mieczysław Niedziałkowski, Jan Pohoski – wiceprezydent Warszawy, Henryk Brun – poseł na Sejm oraz olimpijczycy – Janusz Kusociński i Tomasz Stankiewicz.

Źródła:

Archiwum Biura Informacji i Poszukiwań PCK, Protokół Nr 469/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach;

CAW, ~~syg.~~ KW17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12.05.1931. }

Dz. Pers. NP i NW Nr 59 z 30.12.1922r.

ROPWiM, Wykaz osób pochowanych na Cmentarzu Mauzoleum w Palmirach, s. 16.

Monitor Polski Nr 64/1931 (Tadeusz Jaroszewicz).

Album ~~Skorowidz~~ *Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940*, Kraków 1936, s. 193, 213, (i fot.).

Słownik uczestniczek ..., s. 157, (i fot.).

Chęłmicka H., *Do Polski!*, w: *Służba Ojczyźnie ...*, s. 386-393.

Chęłmicka H., *Fragmety wspomnień*, w: *Wierna służba ...*, s. 264.

Chęłmicka H., *Oddział Lotny Wojsk Polskich*, w: *Wierna służba ...*, s. 249-250.

Kto był kim w II Rzeczypospolitej?, Warszawa 1998, s. 98, 517 (i fot.).

Nałęcz ~~J.~~, *Polska Organizacja Wojskowa 1914-1918*, Wrocław 1984, s. 25.

Pełczyńska W., *Kobieta w walce o niepodległość*, w: *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej, 1918-1928*, (wyd. 2), Warszawa 1933 s. 871.

Puchalski Z., Wawrzyński T., *Krzyż i Medal Niepodległości*, Warszawa 1994, s. 86.

Sawicka M., *Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim*, w: *Wierna służba ...*, s. 15-16.

Ślaski J., *Polska Walcząca* (wyd. 2), Warszawa 1990, s. 414.

Pracownicy M. Sulej i W. Miszel (l.dz. 1754/WSK-412/07/

edycje ostatnie MS

Helena Maria CHELMICKA zam. JAROSZEWICZ -i MS 1403

Urodziła się 17 listopada 1892 r. w majątku Dziewanowo w gminie Brzęczki powiatu rypińskiego jako córka Ludwika Chelmskiego i Eleonory z Karwowskich. Sama w późniejszych latach używała, także oficjalnie, imienia Halina.

W 1910 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie Antoniny Walickiej w Warszawie. Maturę zdała eksternistycznie w Rydze w 1911 r. W latach 1912-1914 studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Już jako gimnazjalistka brała udział w pracach niepodległościowych. W 1910 r. była delegatką szkół średnich warszawskich na Zjazd Grunwaldzki w Krakowie. W czasie studiów należała do organizacji „Skarb i Wojsko” oraz do Organizacji Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień”, w której była członkiem zarządu. W listopadzie 1912 r., gdy w Krakowie i we Lwowie powstawały Oddziały Żeńskie Związku Strzeleckiego, została jedną z pierwszych członkiń oddziału krakowskiego. Następnie objęła funkcję komendantki I plutonu Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie. Od 1912 r. należała także do PPS.

W grudniu 1913 r., gdy jako kolporterka kwitariuszy „Skarbu i Wojska” przekraczała granicę rosyjską, została aresztowana i osadzona na Pawiaku. Zwolniona za kaucją w lipcu 1914 r. wróciła do rodzinnego domu w Dziewanowie. Tu zastał ją wybuch I wojny światowej. Przez front niemiecko-rosyjski przedostała się do Warszawy, gdzie wstąpiła do tworzonej właśnie POW przyjmując pseudonim „Halina”. Wraz z Kazimierzem Bagińskim, Stanisławem Jareckim i Tadeuszem Szturm de Sztremem rozpoczynała we wrześniu 1914 r. przygotowania do podjęcia czynnej walki. Wszyscy oni

zostali pierwszymi współpracownikami Jana Bielawskiego i Józefa Kobiałki – bojowców z Oddziału Wywiadowczego I Brygady Legionów przystanych do Warszawy z zadaniem zorganizowania pionu dywersyjnego POW, czyli Oddziału Lotnego Wojsk Polskich. Pod koniec listopada 1914 r. odkomenderowana została wraz z Kazimierzem Bagińskim i kilkoma innymi bojowcami do Lublina celem tworzenia POW i przygotowań do przeniesienia tam Centralnego Oddziału Lotnego POW. W Lubelskiem i w Lublinie, wykorzystując wcześniejsze kontakty oraz oparcie w mieszkającej tam swojej rodzinie, tworzyła placówki POW. Zawiązała także Oddział Żeński POW i została jego pierwszą komendantką. Działania dywersyjne prowadzone przez lubelski Oddział Lotny POW spowodowały, że zagrożona aresztowaniem wyjechała w kwietniu 1915 r. do Warszawy, gdzie miała przejść do pracy kurierskiej. Tutaj jednak, gdy zgłosiła się po rozkazy do redakcji „Zarania”, wpadła w zasadzkę przygotowaną przez policję carską. Aresztowana wraz z wieloma innymi osobami znajdującymi się wtedy w redakcji ponownie znalazła się na Pawiaku. W lipcu 1915 r. w związku z wycofywaniem się Rosjan z Królestwa i ewakuacją została razem z innymi więźniami przewieziona do moskiewskich Butyrek. Podczas etapu, w okolicach Lidy podjęła próbę ucieczki, lecz została schwytana. W Moskwie była sądzona z tytułu pierwszego aresztowania w grudniu 1913 r. i skazana na pół roku więzienia z zaliczeniem aresztu prewencyjnego. Z tytułu drugiego aresztowania nie zdążono jej osądzić. Staraniem rodziny i polskich adwokatów została za kaucją zwolniona z więzienia. Pozostała jednak pod nadzorem policji z zakazem opuszczania Rosji. Po około dwóch miesiącach pobytu w sanatorium wyjechała do Petersburga. W połowie sierpnia 1916 r. podjęła pierwszą, nieudaną próbę ucieczki z Rosji przez Finlandię. Ponownie, 1 września 1916 r., tym razem z raportem Komendy POW w Rosji udała się z Petersburga do Helsingforsu, a stamtąd do wioski rybackiej nad Bałtykiem. Łódką rybacką a następnie łodzią motorową z przemytnikami dostała się do Szwecji. Jeszcze we wrześniu 1916 r. dotarła przez Niemcy do Zakopanego, gdzie złożyła Józefowi Piłsudskiemu raport o działalności POW w Rosji, sytuacji wewnętrznej i nastrojach tamtejszych środowisk polskich. Następnie wróciła do Warszawy i ponownie zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Otrzymała przydział do Komendy POW, a poza tym wstąpiła do Pogotowia Bojowego PPS, które prowadziło akcję wojskową przeciwko okupantom niemieckim. Jesienią 1918 r. otrzymała polecenie udania się do Krakowa, aby tam z płk. Julianem Stachiewiczem omówić plan ułatwienia ucieczki Józefowi Piłsudskiemu z Magdeburga. Mimo rozpoczętych przygotowań ucieczka nie doszła do skutku. W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców na ulicach Warszawy. W dniu przyjazdu Józefa Piłsudskiego z Magdeburga została przez niego

przyjęta na audiencji wraz z przedstawicielami Pogotowia Bojowego PPS. Wchodziła w skład grupy, która 13 listopada 1918 r. zawiesiła czerwony, pepeesowski sztandar na wieży zegarowej Zamku Królewskiego. Należała w tym czasie także do Milicji Ludowej PPS.

W latach 1918-1919 była jedną z organizatorek i sekretarką Zarządu Związku Robotników Rolnych, a w latach 1919-1921 sekretarką generalną Zarządu Stronnictwa Ludowego. Należała także do organizatorów Kursów dla Dorosłych, na których przez dwa lata wykładała „Naukę o Polsce”. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. służyła jako opiekunka świetlicy żołnierskiej Koła Polek przy 1 Pułku Szwoleżerów.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13388 VM) ogłoszonym w dzienniku Personalnym MSWojsk. Nr 59 z 30 grudnia 1922 r. Helena Maria Chelmska została odznaczona Krzyżem Srebrnym Virtuti Militari (l. k. 7553).

Kilka miesięcy wcześniej, na wniosek b. komendantki głównej Oddziału Żeńskiego POW Jadwigi Barthel de Weydenthal, została odznaczona Krzyżem Walecznych za zasługi dla Ojczyzny w szeregach POW. W 1929 r. otrzymała „Oznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych”. W dniu 12 maja 1931 r. została także odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W 1919 r. wyszła za Tadeusza Jaroszewicza. Jej mąż pochodził z Kijowszczyzny. W latach 1914-1915 działał w POW. W czerwcu 1915 r. został aresztowany i przesiedział kilka miesięcy w więzieniu carskim. Po wydostaniu się z więzienia wstąpił do Legionów. Od połowy 1918 r. służył w Pogotowiu Bojowym PPS, a jesienią został zastępcą szefa sztabu Komendy Głównej Milicji Ludowej PPS. W lipcu 1919 r. wstąpił do Wojska Polskiego i uczestniczył w wojnie z bolszewikami. W 1920 r. został skierowany do Wyższej Szkoły Kawalerii w Soumuz we Francji. Po powrocie ze studiów stosunkowo szybko doszedł do eksponowanych stanowisk w armii. W latach 1925-1927 był adiutantem gen. Gustawa Orlicza-Dreszera, a następnie pracował w GISZ. W 1930 r. został mianowany podpułkownikiem. W następnych latach, aż do przedwczesnej śmierci w sierpniu 1934 r. pełnił funkcje dyplomatyczne w Finlandii, Szwecji i Egipcie. W 1931 r. został odznaczony Krzyżem Niepodległości.

Mieli dwójkę dzieci znanych z okresu II wojny światowej jako żołnierze Komendy „Wachlarza”. Syn Jan, urodzony 13 marca 1920 r., student trzeciego roku mechaniki Politechniki Warszawskiej uczestniczył w kampanii wrześniowej jako ochotnik

w 84 pp. Został ciężko ranny. W czerwcu 1940 r. wstąpił do ZWZ. W lipcu 1942 r. jako kierowca kolumny transportowej Komendy „Wachlarza” wraz z Feliksem Dunin-Karwickim i Jerzym Miecznikowskim dostarczyli na Litwę ciężarówką duży ładunek materiałów wybuchowych dla „Wachlarza”. Kiedy po wykonaniu zadania wracali do Warszawy na szosie pod Słonimem zostali ostrzelani pociskami zapalającymi przez oddział partyzantki sowieckiej. Jan Jaroszewicz zginął w płonącym samochodzie.

Córka Jaroszewiczów – Maria Ewa, urodzona w 1923 r., (zam. Zielińska), pod pseudonimem „Marta” pełniła funkcję łączniczki członu IV B (kolumny transportowej) „Wachlarza” z dowódcą „Wachlarza”, ppłk. Adamem Remigiuszem Grocholskim. Uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim. Z wykształcenia artysta-plastyk pracowała po wojnie jako rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Sztuki.

W latach 1922-1925 Halina Chełmicka-Jaroszewicz była założycielką i wiceprzewodniczącą Koła Rodziny Wojskowej w Grudziądzu, gdzie mąż jej pełnił służbę w Centrum Wyszkożenia Kawalerii jako wykładowca. W Grudziądzu była także jedną z założycielek Koła Towarzystwa Krajoznawczego i Kursów dla Dorosłych. Po przeniesieniu męża na krótko do Ostrołki tam z kolei założyła w 1925 r. Koło Rodziny Wojskowej. Sprawowała także do 1927 r. funkcję wiceprzewodniczącej Koła Polskiego Białego Krzyża. W latach 1922-1933 była członkiem władz Rodziny Wojskowej, Polskiego Białego Krzyża, Związku Strzeleckiego i Komitetu Społecznego Rady Szkolnej. Od 1928 r. pełniła funkcję kierowniczką Wydziału Opieki nad Matką i Dzieckiem. W tym samym 1928 r. uczestniczyła w powołaniu do życia Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet i została wiceprzewodniczącą tej organizacji. Uczestniczyła w konferencjach międzynarodowych poświęconych zagadnieniom opieki nad matką i dzieckiem. M.in. w 1930 r. była wiceprzewodniczącą Kongresu Kolonii Letnich w Genewie. Na kongresie tym została wybrana do Międzynarodowej Rady ds. Kolonii Letnich w Paryżu. W 1933 r. jako przedstawicielka Parlamentu Polskiego brała udział w Konferencji Unii Międzyparlamentarnej w Bukareszcie, na której wygłosiła referat z zakresu opieki nad matką i dzieckiem. Poza tym w Finlandii i w Egipcie wygłosiła szereg referatów na temat ruchu kobiecego, opieki społecznej oraz zagadnień ustrojowych w Polsce.

Była członkiem Rady Głównej PWK.

Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych mieszkała razem z dziećmi i mężem w Helsingforsie, stolicy Finlandii. Płk Tadeusz Jaroszewicz pełnił tam funkcję attache wojskowego przy poselstwie Rzeczypospolitej Polskiej.

W latach 1928-1930 była zastępcą posła z listy BBWR w Siedlcach. W kampanii wyborczej 1930 r. pracowała jako członek sztabu Komitetu Wyborczego Organizacji Kobietych. W 1930 r. jako przedstawicielka Komitetu Wyborczego Organizacji Kobietych została wybrana z listy BBWR posłanką do Sejmu z Lublina. Jako posłanka pracowała w Komisji Opieki Społecznej pełniąc funkcję wiceprzewodniczącej. Wchodziła też w skład Komisji Spraw Zagranicznych oraz pełniła funkcję sekretarza Prezydium Sejmu. W 1935 r. została wybrana na senatora z województwa lubelskiego. W Senacie wchodziła w skład Komisji Opieki Społecznej i Komisji Spraw Zagranicznych, jako sekretarz tej Komisji. Została również wybrana Sekretarzem Prezydium Senatu.

Jesienią 1939 r. wstąpiła do SZP-ZWZ. Aresztowana 15 kwietnia 1940 r. przez gestapo i uwięziona na Pawiaku, a 21 czerwca 1940 r. rozstrzelana w wielkiej zbiorowej egzekucji w Palmirach. Razem z nią zginęli wtedy Maciej Rataj, Mieczysław Niedziałkowski, Jan Pohoski – wiceprezydent Warszawy, Henryk Brun – poseł na Sejm oraz olimpijczycy – Janusz Kusociński i Tomasz Stankiewicz.

Zróżdła:

CHELMICKA zam. JAROSZEWICZ Helena Maria

ABLIPPCK, Prot. Nr 469/MS o ekshumacji zwłok Heleny Jaroszewicz w Palmirach; CAW, KW 17/C-177, OPWI-12/1289, KN 12.05.1931; - Dz. Pers. MSWojsk. Nr 59 z 30.12.1922r.; ROPWiM, Wykaz osób pochowanych na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, s. 16; MP Nr 64/1931; Album-Skorowidz Senatu i Sejmu..., s. 193, 213, (fot.); Sł. uczestniczek..., s. 157, (fot.); Posłowie i Senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. Słownik biograficzny, t. II, E-J, s. 301-302; - Chelmska H., Do Polski!, w: Służba Ojczyźnie..., s. 386-393; Chelmska H., Fragmenty wspomnień, w: Wierna służba..., s. 264; Chelmska H., Oddział Lotny Wojsk Polskich, w: Wierna służba..., s. 249-250; Kobieta i świat polityki w niepodległej Polsce 1918-1939, s. 166, 168-169, 175; Kronika Sejmowa Nr 112 (235). II Kadencja (6-12.III.1996), s.27; Kto był kim..., s. 98, 517 (fot.); Nałęcz, POW..., s. 25; Pełczyńska, Kobieta w walce..., s. 871; Puchalski, Wawrzyński, Krzyż..., s. 86; Sawicka M., Początkowa praca kobiet w „Strzelcu” krakowskim, w: Wierna służba..., s. 15-16; Śląski, Polska..., s. 414.

Wiesław Misztal

Mirosław Sulej

J. 3043/WSK

Chełmicka Maria Helena, ps. Halina
zam. Jaroszewicz

- I/2 - Kwestionariusz 1848 - Halina z Chełmickich Jaroszewiczów, pustyłany pmer prof. Bogusławu Tolale 12.08.03. Brak daty Kwestionariusza. Fotografia. Kserokopia. A-4, k. 2, s. 2.
- Wniosek na odznaczenie „Wirtuti Militari (...)” z dn. 23. stycznia 1920 roku. Podpis włodźorki W-42, 5/XI. 1933r. Kserokopia A-4, k. 5, s. 5.
 - Protokół Nr 469/MS z dn. 15. V. 1965 o elsh. 24-letni Jaroszewicz Helena na terenie Palmir. Kserokopia A-4, k. 1, s. 1.

25-10
1848

KWESTJONARIJUSZ

2 fot

1. Nazwisko i imię *Halina*
z Chetmickich-Yamnowiczowa

2. Jaki numer orderu wybity na lewej stronie krzyża
353

3. Dokładny adres obecny: wieś _____
pocztą _____ gmina _____
powiat _____ miasto *Sarnawa*

4. Data i miejsce urodzenia:
dzień, miesiąc, rok *17/XI 1892 r.*
wieś, gmina, powiat *Dziwiewowo, gm. Przekle, Prępnin*

5. Imię ojca *Andrzej* imię matki *Eleonora* / domu *Kamrowska*

6. Stopień wojskowy, w którym został odznaczony

7. Obecnie posiadany stopień:
w rezerwie _____
w stanie spoczynku _____
ewent. inwalidztwo _____

8. Pulk, w którym służył w czasie wojny, względnie oddział, w którym został odznaczony
za udział w walkach: *P. O. W., Oddział doty*

9. Zawód: obecny (środki utrzymania) *Posel na Sejm*
przed wstąpieniem do wojska *studentka*

10. Obecnie zajmowane stanowisko

porucznik Szymon

11. Stan rodzinny:

~~żonaty~~ *zamężna*

kawaler

ile dzieci i w jakim wieku (wymienić imiona i daty urodzenia):

dwoje; Jan ur 13/III/1920 r. ... Ewa ur 18/VIII/1923 r.

12. Wykształcenie:

*Srednie w Warszawie, dwa lata
uniw. Jagiellońskiego, Wydz. filozof.
Kursy podchorążych w Warszawie*

Szkoły powszechnie, średnie, wyższe (ukończone gdzie i kiedy):

przed wstąpieniem do wojska

obecnie

13. Czy był ranny: kiedy

gdzie:

14. Czy pracuje i gdzie

wysokość miesięcznego wynagrodzenia

Żyjący w rodzinie

15. Jeżeli niema pracy to na jaką reflektuje

16. Posiadany majątek, jaką wartość przedstawia

Czy może z niego żyć z rodziną

Tak

Oddział: Oddział Lotny k. p. 4 1914

13

WNIOSK

na odznaczenie orderem „Virtuti Militari“ w myśl Uchwały Kapituły Tymczasowej z dnia 23 stycznia 1920 roku.

1	Stopień i funkcja	
2	Imię i nazwisko (wyróżnić pisac)	Malina Chelmierca - Jaroszewicz
3	Potwierdzenie nazwiska podpisem dowódcy	M. Hościutowski mi
4	Data wstąpienia do W. P.	Sierpień 1914.

Harmonia dnia 5. X 1921 r.

7553

Centurione podkomisji p.o.t M. Hościutowski
(Podpis dowódcy stawiającego wniosek)

M. Hościutowski
Hościutowski
Hościutowski
mjr. wst. gen

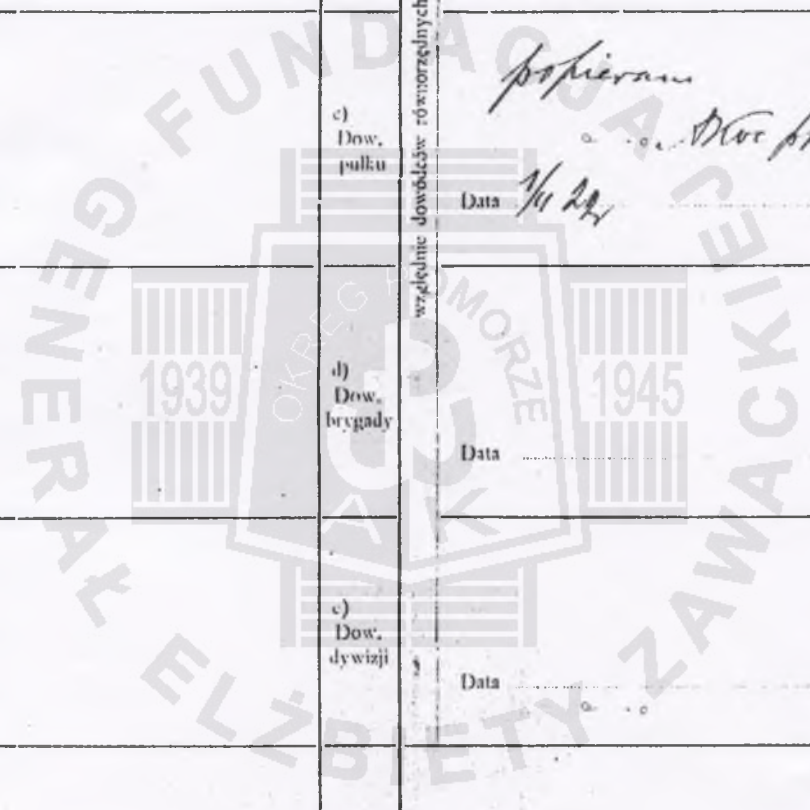
X. S. S. S. S.

ADJUTANTURA GENERALNA
NACZELNEGO WODZA
L. CZ. 13715
Wysłano dn. 10/12 1922 roku
W...o dn. 10/12 1922 roku
Załączników

Of. Chelmiczka od sierpnia 1944 r. przejął siebie do dyspozycji, stąd niechętnie
zgotowując swoje gotowości do walki niebezpiecznej, rzyś remiennu i
whist. Od tego ter czasu stała się of. Chelmiczka jedna z tych niebezpiecznych
i innym osobom jednostek, dla której nie było rzeczy niemożliwych, albo niebezpiecznych,
brudny lub Tatrzy, przyjemny lub przyjemny - o ile spełniał je niebezpieczny
jako wódcę komendy. Spełniła też of. Chelmiczka w okresie
pierwszych paru miesięcy, kolejkę mł. Kujonka, wywodzący, kolportera
wydawnictwa, megalomanię broni i metajęta wybuchowej, nie cofając się
przed żadnym niebezpieczeństwem. Przydzielone jako sile techniczne
do oddziału doboru dzieci of. Chelmiczka oddał jego losy.
Wybitnie myślał wykonać of. Chelmiczka w akcji Lubartowskiej,
w której została wyznaczona do bardzo niebezpiecznej i odpowiedzialnej
roly, a mianowicie do niej należało zgromadzenie broni, metajęta
wybuchowej i środków opatrunkowych na miejscu akcji. W samej
akcji miały być użyte w wypadku konieczności zesilenie jej sił.
Podczas całego przedsięwzięcia przygotowała się do ostatecznej, przed akcją
zbiórki i podczas długiego i niebezpiecznego sekwencji wykonała
of. Chelmiczka wszystkie te zadania, z innymi rzeczami i niebezpiecznym
mystro.
W marcu 1945 r. została wyznaczona i wywieziona do Rosji.
Wykonano w akcji z nią i innymi powołano się do Helsinkijskiej
i Stenki do Kresy.
W czasie okupacji niemieckiej pełniła służbę wywodzącą.

6	Czy ranny lub zabity przy akcji ad rubr. 5	
7	Obecny przydział wymienionego	Gruchich broni Jedy, Żona Rfa, Jeroniera
8	Wniosek na stopień orderu	V order
9	Podpisy świadków (w ystanie)	Władysław J. Sidorow de Sidorow

10		11	
Nazwiska dowódców i wyższych przełożonych w czasie spełnienia czynu bojowego		Opinia przełożonych i wnioski na stopień orderu	
Dow. plutonu	względnie nazwiska dowódców równorzędnych formacji	a) Opinia 1-go przełoż. oficera w myśl pkt. III-B-1	<p>Heniek minister odnawiania Kryja piaty ralen M. Tomiczka Data 5. XII. 22. m. i. K. H. oddział 101</p>
Dow. kompanji		b) Dow. baonu	<p>Gonaco podporucznik W. S. S. S. S. Data 1/4 22. m. i. K. H.</p>
Dow. baonu		c) Dow. pułku	<p>popieram Data 1/4 22. m. i. K. H.</p>
Dow. pułku		d) Dow. brygady	<p>Data</p>
Dow. brygady		e) Dow. dywizji	<p>Data</p>
Dow. dywizji		f) Dow. frontu	<p>Data</p>
Dow. frontu		g) Nacz. Dow. (Sz. Gen.)	<p>Data</p>

Km. H. 45. 12. V 1931 r.

17. Czy oprócz „Virtuti Militari” posiada inne odznaczenia, jakie *Krzyż Wale-
cznych i Krzyż Niepodległości z mieczami*

18. Czy w czasie przed powstaniem Państwa Polskiego pracował w organizacjach niepo-
dległościowych, jak P. P. S., Związek Strzelecki, Drużyny Strzeleckie, P. O. W. i t. p.

*pracowała w P. O. W. i Związku Strzeleckim
oddział Bojowy P. P. S.
jak długo od 1912 r. do 1918 r.*

19. Służba w formacjach polskich przed 11/XI 1918 r. *Oddział Różny*
oddział, pułk, baon, kompanja

20. Czy służył w armji zabornej w czasie wojny światowej, w której i jak długo:

21. Czy pracuje obecnie w organizacjach P. W. i społecznych:

*gdzie Wie-Tnewodnińsko kanton 5. Tównego
Zwiazek Frau Obyw. Kobiet
piastowane stanowisko*

22. Ewentualne uwagi i prośby kawalera orderu „Virtuti Militari”:

[Large handwritten mark, possibly a signature or flourish]

POLSKI CZERWONY KRZYŻ
-Okręg Warszawski

Palmyry,
-Warszawa, dn. 15.V. 1945 r.

PROTOKÓŁ Nr. 469/MS.

o ekshumacji zwłok znajdujących się

na terenie Palmyry

Nazwisko i imię Jarosławicz Helena

Wiek lub data urodzenia 14. II. 32 r. Dzień - płeć kob. p.p. 8244

Imiona rodziców Ludwik Biedonina narod. 17.12.1892

Ostatnie miejsce zam. W. wa, al. Niepodległ. 219.

Miejsce skąd zabrano zwłoki mogila "K"

Miejsce gdzie pochowano grób XXII kwatera I -42 od prawej

Nr. znaczka _____

Znaki szczególne Letnia sukienka ciemno zielona we wzor-
rek biały z brązowym, z boku kieszonka, bolerko z koł-
nierzykiem okrągłym, różowa kombinezka rozszywana ko-
ronką, trykoty, pas do gum, pończochy przedzowe, brą-
zowe trzewiki nie zelowane na niskim obcasie.

Przyczyna zgonu Rozstrzelana przez Niemców.

Depozyty kawałek sukienki, guzik, kawałek kombinezki.

Uwagi Głowa rozbita.

postępowa na Sijm

[Signature]
Protokolant P.C.K.

Lekarz

[Signature]
Kierownik Odcinka

W.N. 36624

[Signature]
15.V. 1945

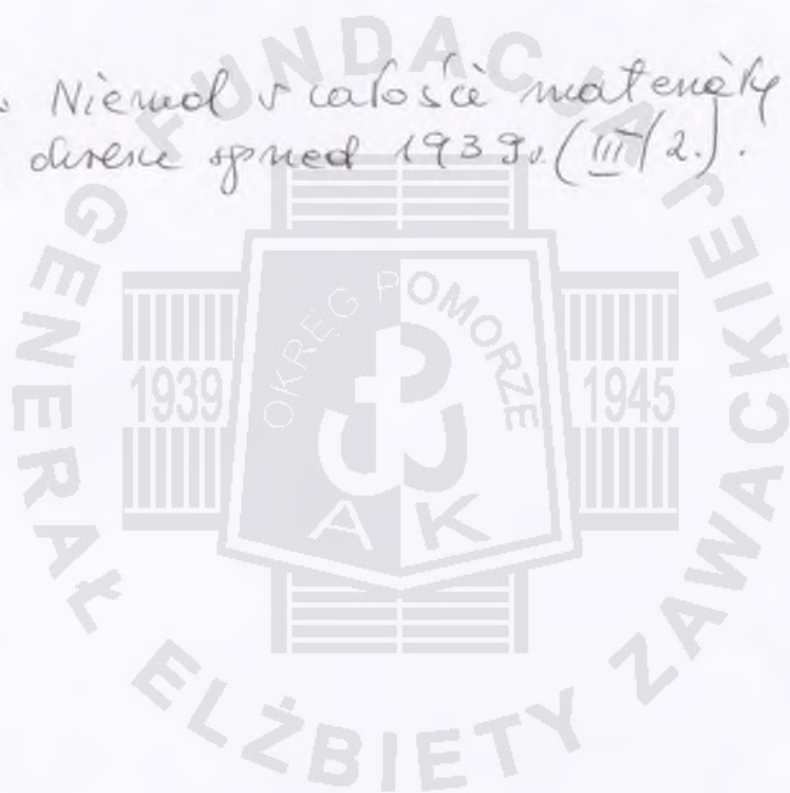
+ J. 3043/45K

Chełmicka Maria Helena, ps. „Halina”
zam. Jarokienis

II. Materiały uzupełniające relację:

- Karta aglomeracji o puzamaniu „Odznaki
pamiątkowej „Wierzyńców ideaowych” z dn. 12.11.1929.
puzsłowa do Fundacji puz M. Sulejã i
W. Mintele u.v. 2007.
Kserokopia rzkopisze A-4. u. 3. s. 3.

Uwaga: Nieudł r calosã mateny relatorke
dotyçug dzenie spued 1939r. (III/2).

Karta zgonowa o pytanie „Odnosił pamięć, której
wizji w ideowych”

(Wpłynęła do Kapituły odznaki 4. III. 1929 r.)

Odnosił i dyplom wytwor.

Zawód - zbiorca mebli

Miesz. - Finlandia - Helsinki - Legation de Pologne
w Warszawie - Ministerstwa 11 m 5
W. 17. XI. 1892 maj. Dzierżanowski, gm. Brzezany,
pow. Rypin, woj. Warszawskie.

Pracownicy w chwili uwięzienia - podobnie wyjechał.

Przed aresztowaniem - panna

Obecnie zamieszkała, 2 dzieci: 9 i 5 lat

Ukończyła szkołę średnią i 4 semestr UJ.

Wykładała w szkole - cywilizacji

Walczyła do Odznaki Żelaznej Zw. Strzeleckiego
w Kurlandzie w 1912-14 roku.

Odnosił krzyż Wojsk Polskich i P.O.W w 1914-1915 r.

Ordery - Odznaka I Burgundzkiej
Kruzy, Waleczny
Wierchy Miłoban

Aresztowana w XII 1913 r., po niej długi wpaX 1915 r.

Przyczyna aresztowania:

Obydwoje były oskarżone na post. 102 par. 1, art. 11.
Sprawa z pierwszego aresztowania rozpatrywana w Moskwie
w maju 1916 r., obwinia p. Lednicki, wyrok pot. rolna
wizji z zaliczeniem wizji przewidywanego;
Sprawa z drugiego aresztowania nie rozpatrywana
przez sąd gdyż na dzień 1916 r. uchwała z Rosji
do Polski.

Od M. Suleja i D. Mirkole 11.02.1954 WSK-412/07

Czas i miejsce urodzenia:

2

~~Od XI - 1 1910~~

Od XII 1913 r. do VII 1914 r. więzienie na Pawiaku
w Warszawie

Od IV 1915 do XII 1915 r. więzienie w Warszawie,
etap i Butyrki w Moskwie.

Data i sposób uwolnienia:

Uwolniony przez uwolnienie za kancjami
do tej pory nie odebrałem ani od reszty wyjątku.

Symulacja z obywatelstwa spóź. lub polityka. od XI 1918 r.

W 1918 r. Młodzież kulturalna, sekretarstwo
Stronnictwa Chłopskiego, jedena z organizatorów
i sekretarstwo Związku Zaw. Robotniczych Rolniczych
1918-1919 r., 1920 r. opiekunowie sirotki zotwierzonej
Kości Pałki przy 1 Pułku Szwadronu.

1922-1925 zastępczyni Kobiety Rolniczej Wojewódzkiej
w Gnieźnie i wiceprzewodnicząca, jedena z zastępczyni
Kobiety Towarzystwa Kulturalnego i Komisja dla
amalfabek (skreślone) Dworka w Gnieźnie.

Od 1925-1927 zastępczyni Kobiety Rolniczej Wojewódzkiej
w Ostrowie i wiceprzewodnicząca Kobiety Rolniczej
Piotego Łąka. 1927-1928 członek Zarządu

Głównego Rolniczej Wojewódzkiej i Piotego Łąka
Łąka. W 1928 r. jedena z organizatorów jedena
z organizatorów i wiceprzewodnicząca Związku

Pracy Obyw. Kobiety. Od 1928 r. członek Zarządu
Głównego Związku Strzeleckiego.

Wzrost wyprzedza w W-wie

dn. 12.11.1929 r.

Wnieśli na osobn. KW u miast m. p. u. s. h. e. m. i. n.
R. O. P. z dn. M. VIII. 1920 r.

Z Golob. Zwiadowcy P.O.W. po m. p. u. s. h. e. m. i. n.

wystawiony w Warszawie dn. 8. XI. 1921 r.

prze dowo. l. c. y. u. d. e. n. i. c. y. B. u. r. k. h. o. l. d. e. W. e. y. s. t. a. n. t. h. a

Nadany: Dz. Pers. 19/22, str. 492

nr kum. 23385

! (ale w tym w. p. Dr. Pers. na s. 492
jest tylko Wojciechowa Halina
a nie Chetnicka)

Opis sprawy:

Do P.O.W. należała od początku założenia
organizacji w 1915 r. ^{do} ~~do~~ teraz jest komendantem
O. Z. w Lublinie i pracuje w biurze wywiadowczej.
Wywieszona w tym celu w ~~Pr~~ Rosji natwarła się
niechęć. Po powrocie w 1917 r. praca nadal zachowała
stary kontakt z P.O.W. Śmiała i odważnie
niejednokrotnie nawiązywała kontakt z niemi.

Opis dok. prze Yuchniya B. u. r. k. h. o. l. d. e. W. e. y. s. t. a. n. t. h. a

J. 3043/WSK

Chełmicka Maria Helena, zam. Jaroszewicz

IV. Korespondencja: list odręczny Zofii Domonowiczówny do E. Zarachiej. Oryginał. A-5 k. 1. s. 1.

10 listopada 19. XI 2000

Droga i Kochana Tasi Pulkowicz!

Daję ogromnie się nie kłócić.

przyjechała do Tomunia na zaproszenie
do para jedzenia nie sprzyja innym
obowiązkom które zatrzymują. Kiedy w San

jeśli chodzi o informacje o kraju nie
mają. Chętniej - jak się dzieje to niestety
niegdzi jej nie znają i dopiero gdy są
w ~~mi~~ zawiązuje ją na ulicy
może ktoś z rodziny Chelkiewiczów
z nią w kontakcie?

Drużba medyczna wreszcie to ogło-
szenie przed koncertem na Yashu
głównie w którym uczestniczą od wielu lat.

Moja wrażliwość że 19 listopada to dzień
dla Patrycji Tasi Pulkowicz - proszę przysłać
Hudecne życzenia zdrowia spełnienia
wszystkich zamierzeń i opieki Bożej na każdy
dzień. Może wczasy wpadnę do Tomunia
aby Państwa zobaczyć i ucieszyć -

Wielką miłą
Zobacz

Zamiast kwiatów -

(- / Demianowa 2012

~~CHEKICKA~~

~~i: 3043/WSEK~~

~~1920~~

~~Dobrowolny~~

~~20 m/3~~

1. N

~~Chetnicka Maria~~

~~z urodz. 29. 12. 1914~~

2. l., ps.

~~Marta Helena~~

~~17. 11. 1892~~

~~zamieszkała w Poznaniu 1940~~

~~17~~

3. ur.

4. st.

5. Org.

~~leg. polskie 1922-17-05~~

~~słownice przyw. VN~~

6. przydz.

~~Woj. k. p. 20. 12. 1922
20. 12. 1922
20. 12. 1922~~

7. funkcje

8. nr

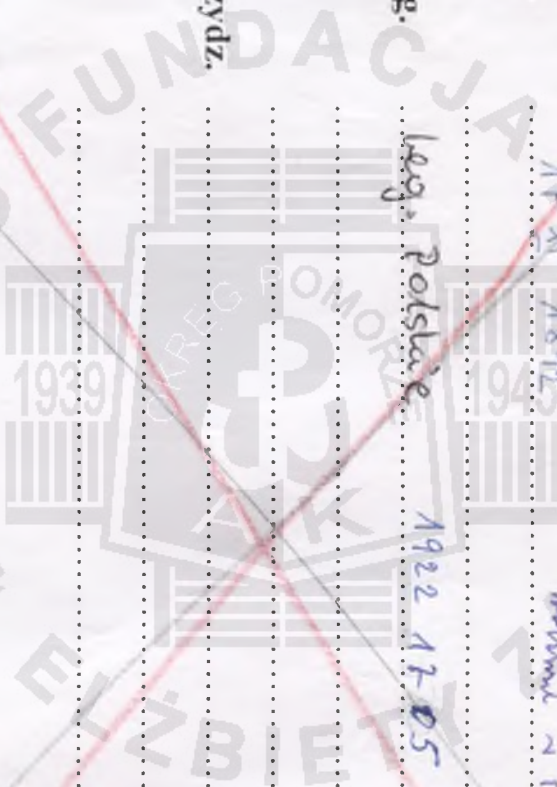
~~7553~~

9. źr.

~~Wzrost. 5 508 1 231~~

~~7 D 29 0802~~

~~Maria~~

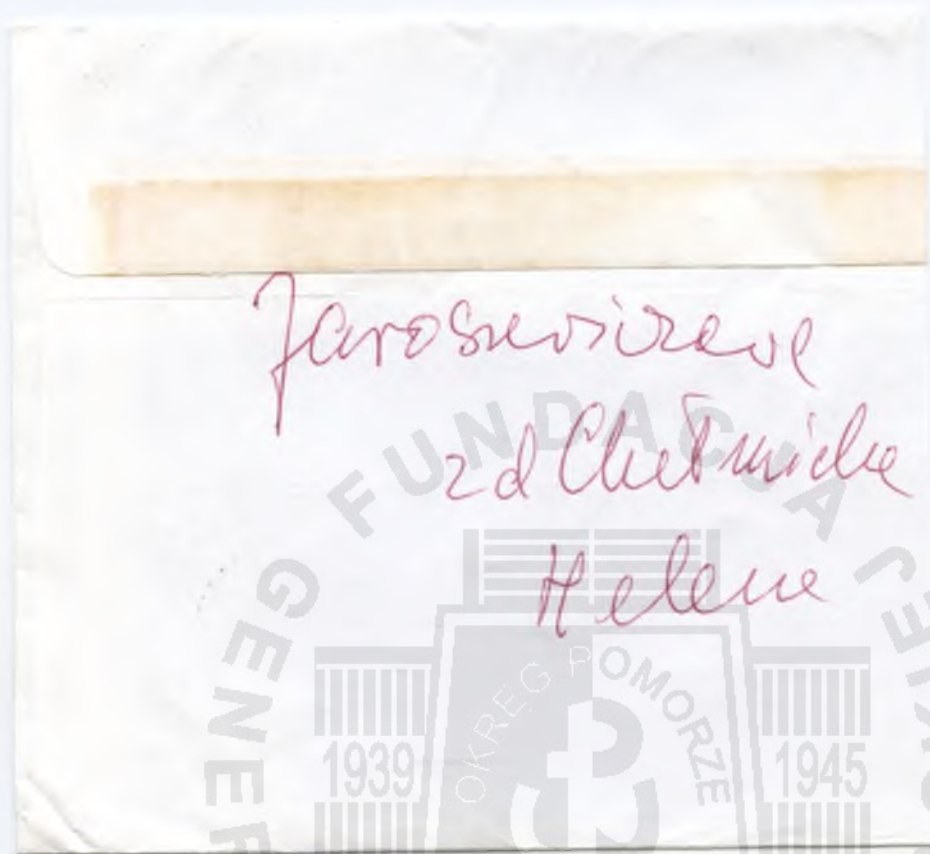
J 254/Pom

1. Hesi. Chelmska Halina, 1920, Bywatka, 7553, Legiony Polku, 1922.05.17, 0.5085.231.

2 3 4 5 6 7 8 9 10
 & brim w 6 pism

part ślad, 2x zamknięcie parawentylowe podmiata. Fundacja
 Komisarzy w O.II 44 TK. Mary Własny 44 TK 5, 245

JAROSZEWICZOWA HELENA (HALINA?)

MARIA z d. Chelmiccka (16 XI 1892–20 VI 1940), ur. w Dziwnowie w pow. rypińskim, c. Ludwika i Eleonory z Karwowskich, wdowa po Tadeuszu, pplk. dypl. WP, zam. w Warszawie; od 1912 czł. PPS, więzień caratu, w POW wywiadowczyni i kurierka „Halina”, 1917–1918 w Pogotowiu Bojowym PPS, 13 XI 1918 podczas demonstracji wchodziła w skład grupy, która zawiesiła czerwony sztandar na wieży zegarowej Zamku Królewskiego w Warszawie; za udział w walce o niepodległość odznaczona Orderem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych; w latach 1918–1939 działaczka społ. i polityczna, posłanka i senatorka RP w ostatniej kadencji przed II wojną, wiceprezeska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, czł. Rady Głównej PWK; w konsp. od jesieni 1939 w SZP-ZWZ, aresztowana 15 IV 1940 przez gestapo, więziona na Pawiaku, sądzona przez Standgericht, rozstrzelana w zbiorowej egzekucji w Palmirach; w szeregach „Wachlarza” poległ 15 VII 1942 pod Słonimem jej syn Jan.

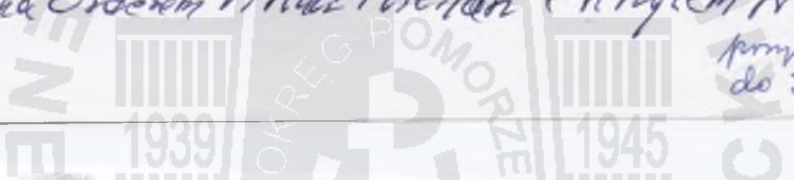
131; 235, s. 86, 93; 278, s. 49, 66; 646; 1438; rel. Ewy Zielińskiej (córki); inf. Artura Leinwanda.

Stawin, lew...

Jaroszewicz Helena (Halina?) Maria (16.11.1892 - 20.06.1940)
urodzona w Łyżwiłowie (pow. typiński). Od 1912 czł. PPS, więzień
carata. W POK myślicielka i kurierka „Halina”. 1917
- 1918 w Pogotowie Bojowym PPS. W latach 1918 - 1939 dzieł-
niczka społ. i polityczna, partnerka i senator RP w ow-
tym kadencji przed II rozjuc. Wiceprezes Związku
Pracy Obywatelskiej Kobiet. Czł. Rady Głównej PKK.
W koinp. od jaja 1939 w SZP - ZNZ aresztowana 15.04.
1940 przez gestapo, więziona w Pawiaku, zostata rozstrze-
lana w Katyniu.

Odnalezona Orderem Virtute Militari i Krzyżem Walczącym

prymat z Halaszk
do SZ MI 2001

zd. Chudomaska

Stawin, lew... 5 157

Jaroszewicz Helena (Halina?) Maria (16.11.1892 - 20.06.1940)
urodzona w Łyżwiłowie (pow. typiński). Od 1912 czł. PPS, więzień
carata. W POK myślicielka i kurierka „Halina”. 1917
- 1918 w Pogotowie Bojowym PPS. W latach 1918 - 1939 dzieł-
niczka społ. i polityczna, partnerka i senator RP w ow-
tym kadencji przed II rozjuc. Wiceprezes Związku
Pracy Obywatelskiej Kobiet. Czł. Rady Głównej PKK.
W koinp. od jaja 1939 w SZP - ZNZ aresztowana 15.04.
1940 przez gestapo, więziona w Pawiaku, zostata rozstrze-
lana w Katyniu.

Odnalezona Orderem Virtute Militari i Krzyżem Walczącym

prymat z Halaszk
do SZ MI 2001

Chełmińska - Jarosiewiczowa Helena

(17 XI 1892 - 1940v)

wizyta Paryż 1913

1914 POW

POW Lullin

1915 wizyta Paryż - Moskwa

1916 podróż krajów 4ch POW Polensburg Finlandia Szwajczerka
Zakopan

POW, Paź Brj. PPS

1918 plan niecierpliwość 7 Państwa Kona
wstrząsanie Niemcami

1920 Wzrost Półki

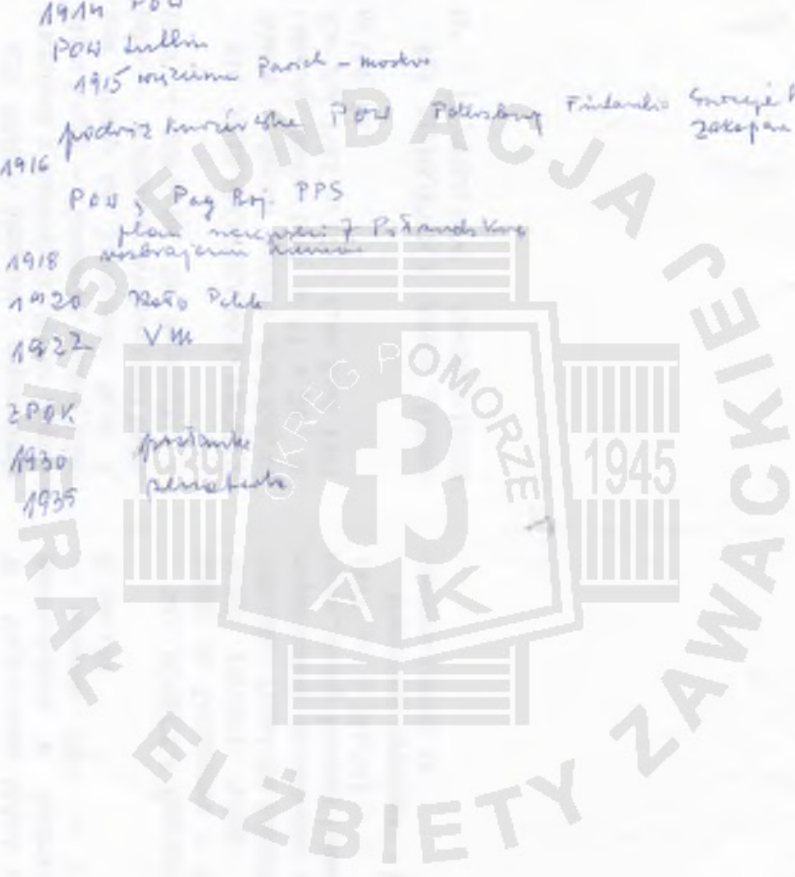
1922 VM

ZPOK

1930

1935

przebieg
późniejsza

Chetnicka ^{Kalina} - Jarosiewiczowa
 \$ WW 6 fragmenty

- S.4 Prace Kobiet z ZS rozpoczęła się w 1912 w Kwalowa Kółem Kobiet ZS } Kwasowa
 Kobiety tworzyły oddzielny oddział męszczy w Kwasowa Oddz. Zimla } Kwasowa
 oddziały na rehoje pool kin religijny, potem podział na plantary
- S.6 Kwatka T plantary w Kwasowa - jesień 1913
- P. 11 jesień 1912 - uczestniczyła rehoje - studencka rehoje, nie do Promieci
 [Chetnicka] autorka w Prace Oddziału Lotniczego w P. 5 264 i 248
 301x ^{P. 14} powstanie formacji Oddz. Lotn. Wojsk Polskich - ul. zwojem zamachy dywersyj
- S. 250 Kalina wojownic
 [1914] w miasteczku Kalina uczestniczyła w zbiorach liter i met. wybud. zwołania og.
 st. 10 uczestniczyła Zest. Oddz. POW stowarzyszenia rolnic. spółdzielczo - oddziału lotnic.
 w której się Oddz. Lotnic.
- 267 organizacja działająca Oddz. Lotniczego w Lublinie i z Oddz. POW Lublin (XII 1914)
- XI razo Kwatka do Zofii Domszewska Sosnowiec, z Chetnicka

i

JK 259/259 Pam VM?

Leg Polskie

CHELMICKA ~~Halina~~ Halina
nr. 7553, 1922.05.17

Zob P. Reszowski, Order Virtuti Militari
i Jęgo Kawałemarie
Hallmark Press, Miami, Florida, USA
str. 508, 1992

USA 92

1974

Jarosławowa Maria Ewa ps
"Marta"
first byc moze z domu Chelmskiej Halme?
pelnila funkcje kornierki w O II Kp Pk "Washington"

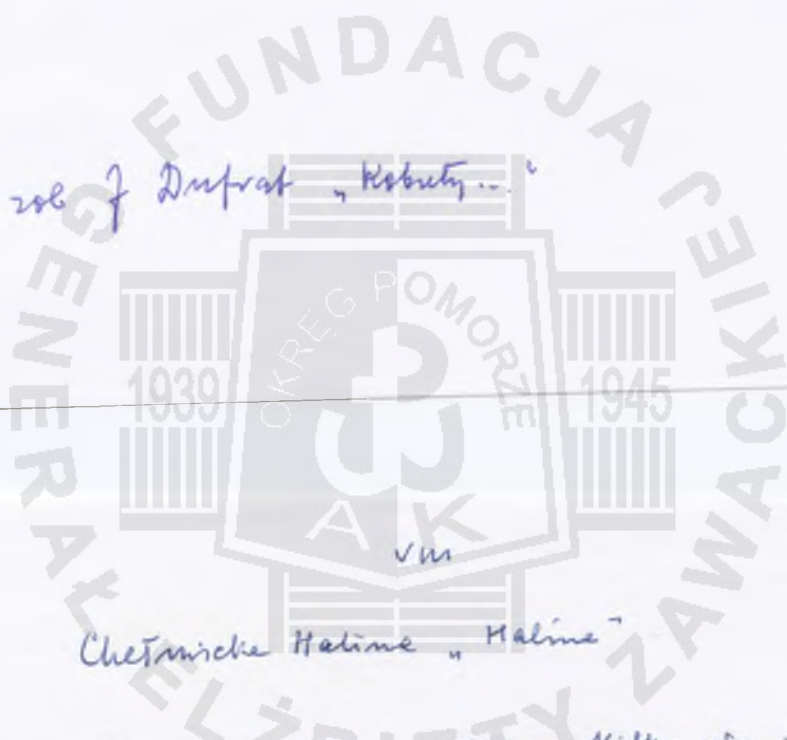
mej Romanie Kp Pk 5.215

VM

POW

Chetnickie Halime

zob. f. Drużyna „Kobusy...“

POW

Chetnickie Halime „Halime“

„... generał w Warszawie 1914 r. Młodym członkiem PPS-Frakcji
 rozpoczęło starania zmierzające do podjęcia czynnej walki.
 Związano broni, materiały wybuchowe

Zaangażowani: K. Bąkiewicz, Halime Chetnickie, S. Jarecki,
 J. Kowalski, J. Kowalski, Matyś - stali się pierwszymi
 wopit przeciwnikami przybyłymi przez front bojowy.

formalnie
 OL WP
 od 30.08.1914

[przebieg Oddziału Lotnego Wojska Polskiego - dy-
 wersyjny plan POW]

zob. T. Matyś, „POW...“ s. 25

i CHEKNIKA Helena

JAROSZENICZ Marie Ewe
ps. "Mente"

AK
W-we
"Wachlarz"

- Tecznice cz. 10mu IV B 2 dowódca
"Wachlarz" - s. 35

JAROSZENICZ Jan (brat Marii)
ps. "Lipimski Jan"

- kiewowie cz. 10mu IV B, zginął 15 VII 1942 r.
pod Staminimem spętany w samochodzie
przez partyzantów medyceluch - s. 30

Zob. Anlebauski C. "Wachlarz" W-we 1990, passim
D.k. IV 04 / k. 33/II - Marie; 47/II, 49/II - Jan / k. 41b. UMK/

i

CHEKNIKA - Jaroszenicz Helime

POW

- odznaczona VM ze udziałem w POW

wpisane do
Środki

Zob. Filipow K, Ośrodek VM 1792-1945, W-we 1990,
s. 115

D.k. IV 04

AK

JAROSZEWICZ Halina

zob.

Wykaz tezek personalnych kobiet z AK i SPP

D.k. 199

"A"

+
JAROSZEWICZOWA HELENA

VM PWK AK
IV-IVA

Działaczka SZP-ZWZ.

Kurierka POW

Została stracona na Palmirach

Odniesiona Virtuti Militari; Krzyżem Walecznych

Zob. Śleski J. "Polskie Walczące" T.3 1900
Warszawa 1986 s. 230

B. FAPAK

A. D. 198.

ony p. 4 E 2.

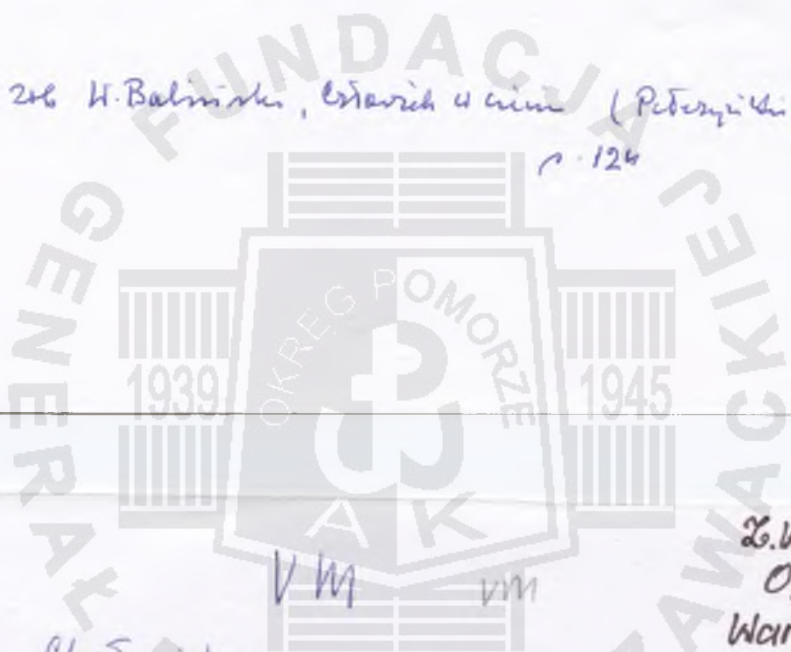
V M

Pow

Jaroszewiczowa Halina
za Chłomicki

206 H. Balińskiego, Chłomicki w nim (Pobiedzki)

126

Chłomicki

Jaroszewiczowa Halina
wiek: 48 lat

Z.W.Z.-PK
OKR.
Warszawa

W młodości więziona przez carat za działalność
rewol.-niepodł. w latach między woj. senator RP
W-ce przewodn. Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet
Członkini Rady Gł. PK. Od początku wojny
działaczka Gł. P. - Zw. Z. stracona na Pajmłoch
Odznaczona Krzyżem Wirtuti Militarii Krzyżem Wale
cznych

Łódź. Meryty Śląski „Polska Walcząca” Tom III str 230

i

VM?

JAROSZEWICZOWA Helena
Chłopińska

- postawka i rozstrzelana w największej
egzekucji pelwiskiej 20 i 21 września
1940 r. Legimto wtedy 368 więźniów/

206. Domeńskie w Dzięk-kazim' heroizm,
W-wie 1966 r. s. 150

b.k. 1903

Konowa VM?

Chłopińska Helina

206 "Zawraci..."

J. 3043/WSK

+
Chetnicka Mańa Helena, zam. Jaroszenica.
(1892 - 1940).

VI. Fotografia - reprodukcja. ksero.
Kserokopia karty z książki „Sejmi i Senat”.
A-4, k. l. s. l.

nr. wpi 2949

^{Marie}
Halina Jarosiewicz

z domu Chełmińska Marie

stracona przez Niemców w Palmirach 1940

Reprodukcja fot. zrobiona z książki pozyskanej
za pośrednictwem p. W. Petczyńskiej p.t. „Sejm i
Senat.”

CHEKMIČKA Marie Helene

